

Міністерство освіти і науки України
Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара
Факультет суспільних наук і міжнародних відносин
Кафедра філософії

Затверджено:
Ректор ДНУ
імені Олеся Гончара
проф. ПОЛЯКОВ М. В.

" / Ү " _____ 20 _____ р.

Погоджено:
Проректор з науково-
педагогічної роботи
проф. ЧЕРНЕЦЬКИЙ С. О.

" 14 " _____ 12 _____ 20 / 6 р.

ПРОГРАМА
ДОДАТКОВОГО ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ
ПРИ ВСТУПІ НА НАВЧАННЯ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ
033 РЕЛІГІЄЗНАВСТВО
ДЛЯ ОТРИМАННЯ
ОСВІТНЬОГО РІВНЯ МАГІСТР

Затверджена на засіданні ради факультету
суспільних наук і міжнародних відносин
протокол № 4 від 08 грудня 2016 р.

Декан факультету суспільних наук
і міжнародних відносин, проф.

ТКОВЕНКО О. С.

ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

Програма складається з розділів, у яких представлені нормативні та вибіркові дисципліни, що охоплюють фахові аспекти підготовки фахівців з релігієзнавства та філософії. Додаткові вступні випробування з релігієзнавства включають в себе 5 розділів: релігієзнавство, історія релігій, філософія та історія філософії, етика та естетика, логіка. Перший розділ розкриває найважливіші загальні питання релігієзнавства. Другий розділ розкриває найважливіші питання з історії релігій. Третій розділ розкриває найважливіші питання з філософії та історію філософії. У четвертому розділі сформульовані питання, пов'язані із етикою та естетикою. П'ятий розділ розкриває загальні питання логіки.

Фахівець повинен знати: основні світогляди, релігійний світогляд, філософія як світогляд, предмет релігієзнавства, предмет філософії, походження релігій, походження філософії, взаємозв'язок релігії з філософією, наукою, культурою, функції релігії і філософії, ранньоісторичні форми релігії, головні риси ранньоісторичних, національних та світових релігій, предмет релігієзнавства, філософія релігії, соціологія релігії, психологія релігії, міф як тип первісної релігії, форми найдавніших вірувань: тотемізм, анімізм, фетишизм, магія, шаманізм, табу. Політеїстичні та монотеїстичні релігії. Особливості стародавніх релігій: давньоєгипетської, месопотамської, давньогрецької, давньоримської, поняття «світова релігія», буддизм, християнство та іслам в історії світової цивілізації, головні риси античної філософської думки, сутність філософування на Стародавньому Сході, головні риси середньовічної філософії, гуманістична світоглядна домінанта філософії Ренесансу, філософія Нового Часу, німецька класична ідеалістична філософія, становлення некласичного типу філософування, його головні риси та відмінності, головні риси та напрямки сучасної філософії, головні постаті української філософської думки, сутність та основні постаті російської філософії, етимологія понять «етика» та «мораль», предмет етики, співвідношення моральних, релігійних та юридичних норм у суспільному житті, співвідношення етики, естетики, культурології та психології, етичні виміри життя та смерті, поняття категорій етики, поняття та структура моральної свідомості, відмінність між нормами і цінностями, ідеал, етика «солідарної людини», конфлікт, естетика в системі сучасного знання, естетика, мистецтвознавство та філософія мистецтва, категорії піднесеного і величного, потворного і ницого, трагічного і комічного. Їх вияв у культурі постмодерної доби, поняття «естетичного смаку» та «художнього смаку», їх критерії та засоби формування, естетичні уявлення стародавнього світу, в культурі Стародавнього Єгипту, Месопотамії, Ірану, Палестини, Стародавньої Греції, у візантійській естетиці, середньовічної естетики, естетики Відродження, німецькій класичній естетиці, естетиці романтизму, філософії позитивізму, проблема походження мистецтва, поняття виду мистецтва, головні види мистецтва, Основні прояви зв'язку естетичного та технічної діяльності, сенс і значення поняття, функціональний аналіз логіки, логічні відношення, специфіка недедуктивних умовиводів, індуктивні умовиводи, теза, аргументи, демонстрація, пряме і непряме доведення, визначення евристики, принципи ведення дискусії, коректні і некоректні аргументи, коректні та некоректні запитання, софізми і парадокси логіки.

Фахівець повинен уміти: використовувати набутий рівень знань для наукової та педагогічної роботи за фахом «релігієзнавство».

Структура формування тестів для додаткових фахових випробувань для вступаючих на спеціальність «релігієзнавство»

Додаткові фахові випробування при вступі на навчання за спеціальністю 033 релігієзнавство для отримання освітнього рівня магістр включають в себе тестові завдання з наступних розділів: релігієзнавство, історія релігій, філософія, етика і естетика, логіка.

Додаткові фахові вступні випробування при вступі на навчання за спеціальністю 033 релігієзнавство для отримання освітнього рівня магістр буде оцінюватись за 100-бальною шкалою оцінювання і складатись із тестових завдань. Кожний варіант тестового завдання включає в себе 45 тестових питань, за які студент може набрати максимально 100 балів.

Набір тестових питань формується шляхом підбору з 5 розділів за «Загальним критерієм оцінювання тестових завдань».

- Розділ I. Релігієзнавство	- 60 тестових питань
- Розділ II. Історія релігій	- 70 тестових питань
- Розділ III. Філософія	- 60 тестових питань
- Розділ IV. Етика і естетика	- 60 тестових питань
- Розділ V. Логіка	- 50 тестових питань

На виконання роботи відведено **120 хвилин**

**Загальний критерій оцінювання тестових завдань:
Тестове завдання (100 балів)**

Тестове завдання формуються з наступних розділів:

1. Розділ I. Релігієзнавство – 9 тестових питань (0-20 балів)

- завдання на встановлення відповідності («логічні пари») – 1 тестове питання (0-4 бали, 1 бал можна отримати за кожною правильно вказану відповідність («логічну пару»));
- завдання з вибором однієї правильної відповіді – 8 тестових питань (по 0-2 бали за кожне тестове питання)

2. Розділ II. Історія релігій – 8 тестових питань (0-20 балів)

- завдання на встановлення відповідності («логічні пари») – 2 тестове питання (0-4 бали, 1 бал можна отримати за кожною правильно вказану відповідність («логічну пару»));
- завдання з вибором однієї правильної відповіді – 6 тестових питань (по 0-2 бали за кожне тестове питання).

3. Розділ III. Філософія – 9 тестових питань (0-20 балів):

- завдання на встановлення відповідності («логічні пари») – 1 тестове питання (0-4 бали, 1 бал можна отримати за кожною правильно вказану відповідність («логічну пару»));
- завдання з вибором однієї правильної відповіді – 8 тестових питань (по 0-2 бали за кожне тестове питання).

4. Розділ IV. Етика і естетика – 9 тестових питань (0-20 балів):

- завдання на встановлення відповідності («логічні пари») – 1 тестове питання (0-4 бали, 1 бал можна отримати за кожною правильно вказану відповідність («логічну пару»));
- завдання з вибором однієї правильної відповіді – 8 тестових питань (по 0-2 бали за кожне тестове питання).

5. Розділ V. Логіка – 10 тестових питань (0-20 балів):

– завдання з вибором однієї правильної відповіді – 10 тестових питань (0-2 балів).

Всього кожне тестове завдання включає у себе 45 тестових питань (з 5 розділів), за які можна отримати максимально 100 балів (з яких 5 тестових питань на встановлення відповідності («логічні пари»), 1 бал можна отримати за кожну правильно вказану відповідність («логічну пару»)) (за які можна отримати 20 балів) та 40 питань з вибором однієї правильної відповіді (за які можна отримати 80 балів)).

понад 90 балів за правильні відповіді – «відмінно»;

76-90 балів за правильні відповіді – «добре»;

60-75 балів за правильні відповіді – «задовільно»;

менше 60 балів за правильні відповіді – «незадовільно».

Оцінювання результатів відповідей відбувається за такими загальними критеріями:

«відмінно» - завдання виконано повністю, відповідь обґрунтовано, висновки та пропозиції аргументовано і оформлено належним чином;

«добре» - завдання виконано повністю, але допущені незначні помилки у розрахунках або оформленні; або при належному оформленні виконано не менше ніж на 75%;

«задовільно» - завдання виконано не менше ніж на 60% за умови належного оформлення; або не менш ніж на 75%, якщо допущені незначні помилки у розрахунках або оформленні.

Переведення підсумкової оцінки атестація, вираженої у балах за багатобальною шкалою, в оцінки за національною шкалою та шкалою ЄСПК здійснюється відповідно до такої таблиці:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄСПК	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, диференційованого заліку, курсової роботи (проекту), практики, атестації	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
64-74	D	задовільно	
60-63	E		
0-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
	F*	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

* - оцінка F виставляється тільки за результатами складання заборгованості комісії

Тривалість комплексного кваліфікаційного екзамену – 120 хвилин.

Міністерство освіти і науки України
 Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара
 Факультет суспільних наук і міжнародних відносин
 Кафедра філософії

ФАХОВІ ВИПРОБУВАННЯ РІВНЯ МАГІСТР 8.02030102
 ЗА НАПРЯМОМ ПІДГОТОВКИ “РЕЛІГІЄЗНАВСТВО”

Студента/ки _____

(прізвище, ім'я, по-батькові)

Дата _____ Варіант завдання № _____

№ за- вдан- ня	Відпо- відь	№ за- вдан- ня	Відпо- відь	№ за- вдан- ня	Від- повідь	№ за- вдан- ня	Відпо- відь
1		13		25		37	
2		14		26		38	
3		15		27		39	
4		16		28		40	
5		17		29		41	
6		18		30		42	
7		19		31		43	
8		20		32		44	
9		21		33		45	
10		22		34			
11		23		35			
12		24		36			

_____ (підпис студента)

Підсумок з тестування

Голова екзаменаційної

Секретар

к.філос.н. В.І. Пронякін
 ст.лабор. М.С. Полісюк

Розділ I. Релігієзнавство

Тема 1. Предмет, структура та методологія релігієзнавства

Місце релігієзнавства як наукового дослідження релігії в системі гуманітарних наук. Предмет релігієзнавства. Нормативне та дескриптивне вивчення релігії. Принцип методологічної нейтральності. Розвиток уявлень про релігію. Виникнення окремих релігієзнавчих дисциплін. Філософія релігії: питання про сутність релігії, гносеологічну природу релігійної свідомості, її структуру та особливості змісту, характер релігійного відображення, формування релігійних понять, символів, образів.

Тема 2. Філософія релігії. Релігія, філософія і наука як форми суспільної свідомості. Співвідношення раціоналізму в богословсько-теологічному тлумаченні світу з вірою як специфічною релігійною формою його пізнання. Богословсько-теологічний антиномізм. Релігійна філософія як спроба раціонального пояснення світу та самої релігії з позицій розуму. Віра в науковій діяльності як об'єкт вивчення, а не інструмент пізнання. Протиставлення інтуїтизму та ірраціоналізму раціональному пізнанню у філософії. Містицизм як особливий різновид богословсько-теологічного та філософського ірраціоналізму. Плюралізм поглядів на релігійний феномен. Релігійний феномен як один з об'єктів філософської рефлексії.

Тема 3. Соціологія релігій.

Теоретико-методологічні засади соціології щодо осмислення релігії в сучасному суспільстві. Теоретичний та емпіричний рівні соціології релігії. Понятійно-категоріальний апарат соціології релігії. Зв'язок соціології релігії з іншими науками Соціологія релігії: вивчення релігії як соціального феномена, складника суспільних відносин; мережі зв'язків і залежностей, що характеризують становище релігії в суспільстві. Український конфесійний плюралізм та його особливості. Міжконфесійні конфлікти в регіонах України: причини виникнення та шляхи подолання. Толерантність — важливий чинник міжконфесійної злагоди в поліетнічному соціумі.

Тема 4. Психологія релігії.

Вивчення психологічних компонентів (почуттів, настроїв, емоцій, переживань) у релігійної свідомості, внутрішніх психічних процесів, стану та властивостей віруючої особи. Історичне вивчення релігії.

Тема 5. Зародження та ранньоісторичні форми релігії

Зародження і формування релігії. Проблема виникнення релігії. Міф як тип первісної релігії: відсутність розмежування природного і надприродного, чуттєвого і духовного. Форми найдавніших вірувань: тотемізм (уявлення про надприродні кровні зв'язки даного роду чи племені з певним видом рослин чи тварин), анімізм (віра в існування душі), фетишизм (наділення предметів неживої природи чуттєвими і надчуттєвими якостями), магія (віра в існування надприродних засобів впливу на природу чи на людину), шаманізм (віра в надприродні можливості професійних служителів культу). Політеїстичні та монотеїстичні релігії.

Список рекомендованої літератури

1. Академічне релігієзнавство. Підручник / За ред. проф. Колодного А. — К.: Світ знань. 2000.
2. Воропай Олекса. Звичаї нашого народу. — К.: 1991. Т.2.
3. Дяченко Ю.П. Українці: народні вірування, повір'я, демонологія. — К. 1992.
4. Васильев Л.С. История религий Востока. М. 1983.
5. Лубський В.І. Релігієзнавство. К. 1997.
6. Малерб М. Религии человечества. М.-СПб. 1996.
7. Самыгин С.И., Нечипуренко В.Н., Полонская И.Н. Религиоведение: социология и психология религии. Ростов-на-Дону. 1996.
8. История религии (коллектив авторов). СПб. 1997.
9. Энциклопедия для детей. Т.6. Ч.2. Религии мира. — 5-е изд. Под ред. М.Д.Аксенова. — М.: Аванта, 1999.
1. Малераб Мишель. Религии человечества. — М.- СПб, 1997.
2. Шахнович М.И. Приметы верные и суеверные: Атеистические очерки народного знания и бытового суеверия. — Л.: Лениздат, 1984.
3. Малахова И.А. Современный баптизм: идеология и деятельность. — М.: Знание, 1987.
4. Филимонов Э.Г. Баптизм и гуманизм. — М.: Мысль. 1968.

5. Надольский Р.В. Баптизм в прошлом и настоящем. – Минск: Беларусь, 1987.
6. Митрохин Л.М. Баптизм: история и современность. – СПб: РХГИ, 1997.
7. Сандулов Ю. Дьявол: Исторический и культурный феномен. – СПб.: Лань, 1997.
8. Сатанизм // Истоки тайноведения: справочник по оккультизму.- Симферополь, 1994.
9. Энциклопедия «Христианство». В 3-х т. М. 1995.
10. Шапов Я.Н. Религии мира. – М.: Просвещение. 1994.
11. Герхард Пфандаль Елена Уайт и современные пророки // Адвентистский вестник, № 3 (53), 2007.
12. Тиллих П. Систематическое богословие.
13. Джемс У. Многообразие религиозного опыта.
14. Элиаде М. Аспекты мифа. М. 1995.
15. Радхакришнан С. Индийская философия. В 2-х т. М. 1993.
16. Судзуки Д. Дзен-буддизм.
17. Розанов В.В. В темных религиозных лучах.
18. Флоренский П.А. Столп и утверждение истины.
19. Ильин И.А. Аксиомы религиозного опыта.
20. Абаев Н.В. Чань-буддизм и культурно-психологические традиции в средневековом Китае. Новосибирск. 1989.

Розділ II. Історія релігій

Тема 1. Національні релігії

Характерні риси первісних релігійних вірувань. Анімізм як віра в існування душі (двійника тіла, носія життя). Фетишизм як наділення деяких предметів і явищ неживої природи надчуттєвими якостями. Тотемізм як вірування в існування надприродних кровних зв'язків даного роду (клану) з певним видом тварин або рослин. Табу як заборона на використання певного предмету. Шаманізм як віра у можливість безпосередньо спілкуватись із духами. Культ жіночого божества родючості (богині-матері). Культ предків (померлих родичів). Ідолопоклонство та пов'язані з ним практики жертвоприношень. Особливості стародавніх релігій: давньоєгипетської, месопотамської, давньогрецької, давньоримської. Система первісних вірувань іранців. Заратустра: ідеї та реформи. Авеста – священна книга маздеїзму. Попередники індуїзму: ведизм і брахманізм. Веди і Упанішади як основні джерела віровчення індуїзму брахманського періоду. Іудаїзм як національна релігія єврейського народу та перша монотеїстична релігія. Історія іудаїзму (від часів Авраама до сучасності).

Тема 2. Характеристика світових релігій. Буддизм

Поняття «світова релігія». Ознаки світової релігії. Роль буддизму, християнства та ісламу в історії світової цивілізації. Буддизм – найдавніша світова релігія. Виникнення і становлення буддизму. Гаутама Будда – засновник релігії. «Трипітака» – головне джерело буддизму. Розповсюдження буддизму. Буддизм на карті світу. Основа віровчення буддизму - чотири благородні істини: 1) життя – це страждання; 2) причина страждань – бажання; 3) звільнення від бажань позбавляє страждань; 3) спосіб позбутися страждань – наслідування шляху спасіння. Восьмеричний благородний шлях спасіння. Нірвана як ідеальний стан людського буття. Карма – закон відплати або закон причинно-наслідкових зв'язків. Культ Будди. Особливості богослужіння. Буддійські культові споруди. Сангха – головна форма релігійної організації. Свята та традиції в буддизмі. Основні напрямки буддизму: махаяна, хінаяна. Ламаїзм. Дзен-буддизм. Буддизм в сучасному світі.

Тема 3. Християнство – одна з світових релігій

Соціально-історичні умови виникнення християнства. Ідейні джерела християнського віровчення. Біблія як священна книга і як культурно-історичний феномен. Постать Ісуса Христа: історія та міф. Формування церковної організації. Секти, ересі. Формування догматики, культу. Перші Вселенські собори та прийняття «Символу віри». Розкол християнської церкви на Західну та Східну. Причини розколу. Католицизм: особливості устрою католицької церкви; особливості католицької догматики. Православ'я як містичне розуміння християнства. Православна догматика. Автокефальні та автономні православні церкви. Церковна ієрархія. Таїнства, їх зміст та форма. Календар православних свят. Реформація, виникнення протестантизму. М. Лютер, Ж. Кальвін. Лютеранство (євангелічні лютеранські церкви), кальвінізм (реформаторство, пресвітеріанство, конгрегаціоналізм). Особливості догматики та устрою протестантських церков. Господарська етика протестантизму. Сучасний протестантизм.

Тема 4. Іслам – одна з світових релігій

Виникнення ісламу. Пророцтва Мухаммеда, зміст ісламського віровчення, його зв'язок з християнством та іудаїзмом. Мухаммед та його наступники (халіфи), розкол мусульман на сунітів та шиїтів. Коран – Святе письмо ісламу. Сунна – Святий переказ мусульман-сунітів. Сім основних догматів: вчення про надприродні сили, вчення про священні книги, вчення про загробне життя, вчення про кінець світу, вчення про приреченість, вчення про священну війну з невірними. Вчення про безсмертя душі. Мусульманський культ (п'ять стовпів віри). Мусульманські свята. Шаріат. Течії та секти в ісламі. Сунізм. Шиїзм. Хариджизм. Суфізм. Му-тазиліти. Іслам в сучасному світі.

Список рекомендованої літератури

10. Академічне релігієзнавство. Підручник / За ред. проф. Колодного А. – К.: Світ знань. 2000.
11. Воропай Олекса. Звичаї нашого народу. – К.: 1991. Т.2.
12. Дяченко Ю.П. Українці: народні вірування, повір'я, демонологія. – К. 1992.
13. Васильев Л.С. История религий Востока. М. 1983.
14. Лубський В.І. Релігієзнавство. К. 1997.
15. Малерб М. Религии человечества. М.-СПб. 1996.
16. Самыгин С.И., Нечипуренко В.Н., Полонская И.Н. Религиоведение: социология и психология религии. Ростов-на-Дону. 1996.
17. История религии (коллектив авторов). СПб. 1997.
18. Энциклопедия для детей. Т.6. Ч.2. Религии мира. – 5-е изд. Под ред. М.Д.Аксенова. – М.: Аванта, 1999.
21. Малераб Мишель. Религии человечества. – М.- СПб, 1997.
22. Шахнович М.И. Приметы верные и суеверные: Атеистические очерки народного знания и бытового суеверия. – Л.: Лениздат, 1984.
23. Малахова И.А. Современный баптизм: идеология и деятельность. – М.: Знание, 1987.
24. Филимонов Э.Г. Баптизм и гуманизм. – М.: Мысль. 1968.
25. Надольский Р.В. Баптизм в прошлом и настоящем. – Минск: Беларусь, 1987.
26. Митрохин Л.М. Баптизм: история и современность. – СПб: РХГИ, 1997.
27. Сандулов Ю. Дьявол: Исторический и культурный феномен. – СПб.: Лань, 1997.
28. Сатанизм // Истоки тайноведения: справочник по оккультизму.- Симферополь, 1994.
29. Энциклопедия «Христианство». В 3-х т. М. 1995.
30. Щапов Я.Н. Религии мира. – М.: Просвещение. 1994.
31. Герхард Пфандаль Елена Уайт и современные пророки // Адвентистский вестник, № 3 (53), 2007.
32. Тиллих П. Систематическое богословие.
33. Джемс У. Многообразие религиозного опыта.
34. Элиаде М. Аспекты мифа. М. 1995.
35. Радхакришнан С. Индийская философия. В 2-х т. М. 1993.
36. Судзуки Д. Дзен-буддизм.
37. Розанов В.В. В темных религиозных лучах.
38. Флоренский П.А. Столп и утверждение истины.
39. Ильин И.А. Аксиомы религиозного опыта.
40. Абаев Н.В. Чань-буддизм и культурно-психологические традиции в средневековом Китае. Новосибирск. 1989.

Розділ III. Філософія

Тема 1. Філософія, її сенс та призначення.

Соціокультурна цінність філософії. Поняття філософії: суть, предмет, походження. Специфіка філософського знання. Поняття про світогляд. Типи, форми та рівні світогляду. Філософія як теоретичний тип світогляду. Філософія і наука. Способи і форми буття філософії: філософські напрями, течії, школи, концепції, учення, ідеї. Методи та принципи філософії.

Тема 2. Онтологія

Метафізика - загальна теорія дійсності. Основні терміни онтології. Поняття буття. Буття як буття. Роль екзистенціальних суджень в обґрунтуванні буття як буття. Буття і небуття. Буття і річ. Речевість як змістова характеристика буття. Основні різновиди онтологій: монізм, дуалізм, плюралізм. Структура буття. Вчення про субстанцію. Матерія і форма. Сутність та

існування. Можливість і дійсність. Детермінізм і причинність. Просторово-часові характеристики буття. Субстанційна і реляційна, суб'єктивістська і культурологічна концепції простору і часу. Філософське поняття руху. Рух і розвиток. Еволюція і революція. Прогрес і регрес. Культурні виміри прогресу.

Тема 3. Проблема людини у філософії

Людина як предмет філософського аналізу. Природа людини. Раціональний і нераціональні погляди на природу людини в історії філософії. Наукові погляди на природу людини. Антропологічні теорії. Еволюційна теорія Дарвіна і сучасна антропологія. Проблема сутності людини і її існування. Класична, неklasична (модерна) і постмодерна філософія про сутність і існування людини. Марксизм. Філософська антропологія. Екзистенціалізм. Постструктуралізм. Іманентність і трансцендентність людини. Фізична іманентність. Тілесність людини як фрагмент космосу. Біологічна іманентність. Фізіологічна іманентність. Культурні виміри людських інстинктів. Самоцінність людського життя. Скінченість людського буття як онтологічна основа визначення його сенсу. Сенс життя. Індивідуальний і суспільний сенс життя. Критерії сенсу життя.

Тема 4. Філософія суспільства і філософія історії

Суспільство як об'єкт філософського аналізу. Соціоцентризм. Суспільство як продукт взаємодії індивідів. Суб'єкти суспільного розвитку. Природні основи суспільства. Значення території. Економічні основи суспільства. Концепції індустріального і постіндустріального, технотронного та інформаційного суспільства. Духовні основи суспільства. Духовне життя і його структура. Статус, суб'єкт і функціональні можливості свідомості суспільства. Структура свідомості. Соціальна пам'ять. Конструктивно-творча роль свідомості. Роль ідей в суспільстві. Структура суспільства. Поняття соціальної групи. Проблема типології соціальних груп. Історичні типи спільнот. Родина, її форми та функції. Рід, плем'я. Родовід і національна еліта. Регуляція суспільних відносин. Табу і традиції. Мораль і релігія. Право і політика. Держава і її функції. Людина і історія. Історія суспільства як предмет філософського пізнання. Стадійні моделі історії. Цивілізаційна унікальність розвитку людства.

Тема 5. Гносеологія

Онтологія і гносеологія. Предмет гносеології і її методи. Суб'єкт і об'єкт пізнання. Стихійне пізнання і його особливості. Проблема предмету пізнання: реалізм і пізнавальний ідеалізм. Наївний реалізм. Критичний реалізм. Суб'єктивний ідеалізм. Загроза соліпсизму. Феноменалізм. Об'єктивний ідеалізм. Проблема походження або джерела пізнання: раціоналізм і сенсуалізм. Поняття пізнання. Види знання. Повсякденне знання і його особливості. Повсякденне знання і повсякденна мова. Повсякденне знання у відношенні до наукового і філософського знання. Вихідні принципи раціональності людського пізнання. Принцип тотожності. Принцип несуперечності. Принцип рації буття. Принцип причинності. Принцип доцільності. Проблема істини а філософії. Класична і неklasичні теорії істини. Догматизм і скептицизм. Суб'єктивізм і релятивізм. Гносеологія і епістемологія. Філософська рефлексія над наукою. Наука як спеціалізована форма пізнання. Прикмети наукової раціональності. Види наукової раціональності. Наука і позанаукове пізнання. Наука і філософія. Наука і релігія.

Тема 6. Філософія Давньої Індії та Давнього Китаю

Відмінність між західним і східним типами світогляду. Специфіка східного типу філософування. Індуїзм як основа формування філософських шкіл Давньої Індії. Відношення філософських шкіл до Вед. Ортодоксальні даршани: санкхья, йога, ньяя, вайшешика, веданта, міманса. Неортодоксальні школи індійської філософії: локаятта та адживіка. Принципи розуміння всесвіту, природи людини та її життя у філософії Давнього Китаю (даосизм та конфуціанство).

Тема 7. Філософія античності

Характер і особливості формування філософії Давньої Греції. Основні етапи її розвитку. Натурфілософія Давньої Греції. Поворот до антропологічної проблематики у софістів. Софісти і Сократ. Метод Сократа. Місце Сократа у світовій культурі. Ідеалізм Платона. Метафізика Аристотеля. Філософські школи епохи еллінізму: стоїки, скептики, епікурейці.

Тема 8. Філософія середньовіччя

Основні риси та особливості середньовічної філософії. Патристика. Виникнення схоластики. Номіналізм і реалізм про природу загальних понять (універсалій). Тома Аквінський та його учення.

Тема 9. Філософія Ренесансу та Нового часу

Головні риси культури та філософії Ренесансу. Натурфілософія доби Відродження. Філософія італійського гуманізму. Ренесансний неоплатонізм. Філософія розуму Нового часу. Формування природничо-наукової картини світу. Емпіричний напрям у філософії Нового часу (Бекон, Локк, Гоббс). Раціоналістичний напрям (Декарт, Спіноза, Лейбніц). Когітальний суб'єкт у філософії Рене Декарта. Місце і роль німецької класичної філософії в історії світової філософської думки. І.Кант. Теорія пізнання. Етичне вчення Канта. Філософія абсолютної ідеї Г.В.Ф. Гегеля. Філософія марксизму.

Тема 10. Посткласична філософія

Загальна характеристика основних напрямків пост класичної філософії. Ірраціоналістична філософія. Вчення А. Шопенгауера. Філософія життя Ф.Ніцше. Психологія З. Фрейда. Вчення К. Г. Юнга про колективне несвідоме. Поняття про архетипи. Феноменологічна та екзистенційна філософія. Антропологічний поворот М. Шелера. Філософська антропологія ХХ ст. Комунікативна філософія. Філософський постмодерн.

Список рекомендованої літератури

1. Гнатенко П.І., О कोरोков В.Б., Пронякін В.І., Осетрова О.О. Основи філософії. Навчальний посібник. – К., 2009.
2. Антологія світової філософії. В 4-х т. М., 1969.
3. Бергсон А. Вступ до метафізики// Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. Львів, 1996. Стор.55-65.
4. Кант І. Прологомени ко всякой будущей метафизике, могущей возникнуть в смысле науки. М.,1993. - 240с.
5. Платон. Діалоги. К., 1995.
6. Поппер К. Відкрите суспільство та його вороги. - К., 1994.
7. Рассел Б. Історія Західноєвропейської філософії. К.,1996.
8. Гжегорчик А. Життя як виклик. Вступ до раціоналістичної філософії. Варшава-Львів, 1997.
9. Кондзьолка В. Нариси історії античної філософії. Л., 1992.
10. Кульчицький О. Основи філософії і філософічних наук. Мюнхен-Львів, 1995.
11. Хайдеггер М.Основные понятия метафизики//Вопросы философии.1989.№9.- С.-116-163.
12. Хайдеггер М.Время и бытие/Статьи и выступления.М.,1993. – С.16-62;327-381.
13. Філософія / За ред. Г.А. Заїченка і ін. К., 1995.
14. Філософія: Підручник/Бичко І.В. та ін.- К.:Либідь, 2001.
15. Філософський енциклопедичний словник. – К., 2002.
16. Скотний В. Філософія: історичний і систематичний курс. - К.: Знання України, 2005.
17. Філософія. Світ людини. Курс лекцій.- К., Стило, 1999.- 310 с.
18. Горський В. С. Історія української філософії. Навчальний посібник. – К., 2001.
19. Зотов А.Ф., Мельвиль Ю.К. Западная философия XX века. Учебное пособие. М. 1998.
20. Тарасенко М.Ф., Русин М.Ю., Бичко А.К. та ін. Історія філософії України. Підручник. – К., 1994.
21. История философии. Учебник для вузов // Ред. Н.И. Горлач, В.Г.Кремень, В.К. Рыбалко. Харьков, 2002.
22. Философская энциклопедия : в 5 т. – М, 1996.
23. Новая философская энциклопедия: В 4 т. / Под ред. В.С.Степина, Г.Ю.Семигина. – М., 2010.
24. Философский энциклопедический словарь. М., 1989.
25. Хрестоматия по эллинистическо-римской философии. Свердловск, 1987.
26. История философии. Энциклопедия. – Мн., 2002.
27. Новейший философский словарь. – Мн., 1998.
28. Августин. Исповедь. - М.,1990.
29. Аристотель. О душе: Собр. соч.в 4-х т. Т.1.-М., 1975.
30. Бердяев Н.А. Самопознание.- Л., 1991.
31. Бодрийяр Ж. Система вещей.- М.,1995.
32. Гегель Г.В.Ф. Феноменология духа.- М.,1959.
33. Кант И. Антропология с прагматической точки зрения. - соч. Т.6.- М.,1966.
34. Гуссерль Э. Идеи к чистой феноменологии и феноменологической философии. Т.1.- М.: Дом интеллектуальной книги, 1999.- 336с.-С.226, 227.
35. Шелер М. Положение человека в Космосе // Шелер М.Избр.произв.- М.,1994.
36. Шопенгауэр А. Понятие воли.- У кн.: Шопенгауэр А. Избранные произведения.- М.: Просвещение, 1992.-479с.

37. Хайдеггер М. Тезис Канта о бытии // Хайдеггер М. Время и бытие: Статьи и выступления: Пер.с нем.- М: Республика, 1993. – С.379 – 380.
38. Сартр Ж.П. Бытие и ничто: Опыт феноменологической онтологии/ Пер.с фр. В.И.Колядко.- М.:Республика, 2000.-639с.
39. Маркузе Г. Одномерный человек.-М., 1995.
40. Метельова Т.О. Світоглядно-антропологічні основи західноєвропейської філософії: від архаїки до модерну.- К.: Українська книга, 2003.
41. Метельова Т.О. Людина в історії: пошук системних закономірностей.- К.: Українська книга, 2003.- 448с.
42. «Антропологічний поворот» в філософії ХХ века.- Сб.ст. – Вильнюс, 1987.
43. Ильин И.П. Постструктурализм. Деконструктивизм. Постмодернизм. – М., 1996.
44. Козловський П. Постмодерна культура // Сучасна зарубіжна філософія. - К.,1996.
45. Концепции человека в современной западной философии. – М., 1988.
46. Малявин В.В. Мифология и традиция постмодернизма // Логос – 1991. Кн.1.

Розділ IV. Етика і естетика

Тема 1. Етика як філософська наука та її місце в системі гуманітарного знання. Основні категорії етики. Історія етичних вчень

Етимологія понять «етика» та «мораль». Предмет етики. Співвідношення моральних, релігійних та юридичних норм у суспільному житті. Співвідношення етики, естетики, культурології та психології. Етичні виміри життя та смерті. Поняття категорій етики та їх історичний характер. Добро і зло як центральні етичні категорії. Релятивізм та ригоризм в їх трактуванні. Категорії етичного вибору, вчинку, моральної діяльності (норма, кодекс, звичай, традиція, принципи, ідеали). Категорії, що передають етичні характеристики людини (совість, честь, гідність, справедливість)

Етичне та моральне в традиційних суспільствах. Тлумачення терміну «етичне» в епоху Нового часу. Модерні етичні теорії. Термін «етичне» в постмодерному глобалізованому світі.

Тема 2. Структурні елементи моралі. Етика людського спілкування

Поняття моральної свідомості. Структура моральної свідомості. Моральні норми, відмінність норм від правил, сутнісні риси моральних норм, різновиди моральних норм. Моральні принципи, формальні та змістовні, відмінність між нормами і принципами. Моральні мотиви, цінності та ціннісні орієнтації. Відмінність між нормами і цінностями. Людина як абсолютна цінність моральної свідомості. Ідеал. Персоніфіковані моральні ідеали. Найважливіший компонент моральної свідомості – смисл життя. Потреба в смислі життя. Етика комунікації та морально-психологічні принципи спілкування. Спілкування як мистецтво бути собою і мистецтво бути іншим. Етика ділового спілкування. Комунікативні моральні риси людини: чесноти і вади, толерантності, співчуття, милосердя, віротерпимості, ввічливості та взаємоповаги. Етика «солідарної людини». Конфлікт та морально-етичні аспекти його вирішення.

Тема 3. Проблемне поле естетики та її основні категорії

Естетика в системі сучасного знання. Естетика, мистецтвознавство та філософія мистецтва. Поняття краси і прекрасного та історичні парадигми їх осягнення. Прекрасне та естетичне.

Діалектика прекрасного і потворного. Зв'язок та взаємодія цих естетичних категорій з етичними категоріями добра і зла. Категорії піднесеного і величного, потворного і ницого, трагічного і комічного. Їх вияв у культурі постмодерної доби. Поняття «естетичного смаку» та «художнього смаку», їх критерії та засоби формування.

Тема 4. Головні етапи і напрями розвитку світової естетичної думки.

Зародження естетичних уявлень. Естетичні уявлення стародавнього світу. Естетичні уявлення в культурі Стародавнього Єгипту, Месопотамії, Ірану, Палестини. Космологічні засади естетичних уявлень Стародавньої Греції та їхнє відображення в мистецтві доби архаїки. Естетика класичної доби: космологічна естетика Піфагора, антропологічна естетика софістів і Сократа, ейдологічна естетика Платона. Арістотель як систематизатор античної естетики. Поняття мімесису та катарсису в естетиці Арістотеля. Естетика елліністичної доби. Плотін. Візантійська естетика. Поняття прекрасного у візантійській естетиці. Категорія світла та її зв'язок і ученням ісихазму. Колір як модифікація прекрасного. Теорія символів. Образ-символ-знак. Філософсько-естетичні засади іконописного мистецтва. Естетика західноєвропейського середньовіччя. Роль християнства у формуванні естетики середньовіччя. Антична спадщина і середньовічна естетична думка. Теоцентричний характер середньовічної естетики. Специфіка трактування категорії прекрасного. Естетика і мистецтво Відродження. Соціально-історичні та філософські основи естетики Відродження. Вплив гуманістичної ідеології і формування ренесансної естетики. Категорія прекрасного в естетиці Ренесансу. Есте-

тика доби Просвітництва. Філософські основи просвітницької естетики. Німецька класична естетика. Вчення Канта про прекрасне. Творча особистість та художня творчість в естетиці І.Канта. Діалектичний аналіз природи та історичного розвитку мистецтва в естетичній теорії Г.Гегеля. Естетика романтизму. Антитеза романтизм-позитивізм у європейській культурі XIX ст. Естетика натуралізму та втілення її засад у творчості Е.Золя, Г. де Мопассана, Г.Флобера, братів Гонкурів. Філософія позитивізму та естетична теорія І. Тена. Естетичні засади імпресіонізму. Естетична теорія реалізму. Критичний реалізм XIX ст.

Тема 5. Мистецтво як соціальний і культурний феномен. Морфологія мистецтва. Види мистецтва. Технічна естетика

Проблема походження мистецтва в світлі сучасної естетичної теорії. Процес автономізації мистецтва в культурі стародавнього світу. Мистецтво як мімесис. Теорія мімесису у філософії Аристотеля. Проблема художнього відображення дійсності в естетиці Ренесансу. Мистецтво і гра: аналіз проблеми у філософії Геракліта, Платона, Ф.Шіллера, позитивістській філософії XIX ст. Аналіз ігрової природи мистецтва у праці Й.Гейзінги «Homo ludens». Концепція аполлонівського і діонісійського в мистецтві як відображення діалектики хаосу і космосу (Ф.Ніцше). К.Г.Юнг та неофрейдистська інтерпретація ідеї аполлонівського і діонісійського в мистецтві. Мистецтво як вияв діалектики загальнолюдського та національного. Традиція і новація в мистецтві.

Поняття виду мистецтва. Головні види мистецтва - література, живопис, графіка, скульптура, архітектура, музика, театр, кіномистецтво. Взаємодія видів, процеси їхньої інтеграції та диференціації в історичному розвитку мистецтва. Актуальний вид мистецтва в історії культури. Архітектура і скульптура як актуальні види мистецтва Стародавнього світу; живопис у ренесансній культурі; музика і поезія в романтичній культурі. Архітектура як актуальний вид мистецтва постмодерної доби.

Вплив технічної діяльності на естетичне ставлення людини до дійсності. Основні прояви зв'язку естетичного та технічної діяльності. Поняття «дизайну» та промислової естетики. Історична еволюція промислового мистецтва та дизайну. Художньо-творчий потенціал людської праці. Естетичний аспект підприємницької діяльності. Естетична цінність техніки. Роль інформаційної культури у виробленні творчого підходу до професійної діяльності.

Список рекомендованої літератури

1. Адорно Т. Проблемы философии морали. – М., 2000.
2. Гусейнов А. А., Апресян Р. Этика. М., 1998.
3. Гусейнов А. А., Ирритц Г. Краткая теория этики. - М., 1987.
4. Дробницкий О. Г. Моральная философия. – М., 2002.
5. Ермоленко А. М. Комунікативна практична філософія: підручник. – К., 1999.
6. Зеленкова И. Л. Основы этики. – Минск, 1998.
7. Зеленкова И. Л., Беляева Е. В. Этика. – Минск, 2000.
8. Зеленкова И. Л. Этика: тексты, комментарии, иллюстрации. – Минск, 2001.
9. Золотухина-Абслена Е. В. Современная этика: Учебное пособие для студентов вузов – 2-е изд., перераб. и доп. – М., 2003.
10. Иванов В. Г. История этики древнего мира. – СПб, 1998.
11. Иванов В. История этики средних веков. Л., 1989.
12. Лук М. І. Етичні ідеї в філософії України другої половини XIX – поч. XX ст. – К., 1993.
13. Малахов В. Етика: Курс лекцій. Навч. Посібник. – К., 2006.
14. Мовчан В. Етика: Навч. посібник. – Львів, 2007.
15. Нападиста В. Г. Історія етики в Україні (друга половина XIX – початок XX ст.): навч. Посібник. – К., 2004.
16. Сінькевич О. Б. Етика. Курс лекцій. Львів, 1999.
17. Степаненко В. Ф. Етика в проблемних і аналітичних задачах: Навч. Посібник. К., 1998.
18. Етика Навч. Посібник /Т. Г. Аболіна, В.В Єфименко та ін. – К., К., 1992.
19. Этика: Учебник для студентов философских вузов /А. А. Гусейнов, Е. Л. Дубко, С. Ф. Анисимов и др. – М., 1999.
20. Этика. Энциклопедический словарь /Под ре. Р. Г. Апресяна и А. А. Гусейнова. – М., 2001.
21. Естетика /За ред. Л.К.Левчук. К., 2001.
22. Каган М.С. Зстетика как философская наука. СПб., 1997.
23. Яковлев Е.Г. Зстетика. М, 1999.
24. Кривцун О.А. Зстетика. М., 1998.
25. Сморг М.Естетика. К, 2005.
26. Культурология. Хрестоматия / Сост. П.Гуревич. – М., 2000.
27. Хрестоматия по культурологии. Учеб. пособие / Под. ред. А.Радугина. – М., 1998.

28. *Арнхейм Р.* Искусство и визуальное восприятие. М., 1974. *Арнхейм Р.* Динамика архитектурных форм. М., 1984.
29. *Асеева Н.Ю.* Украинское искусство и европейские художественные центры (конец XIX - начало XX в.). К., 1989.
30. *Афасижев М.Н.* Западные концепции художественного творчества. М., 1990.
31. *Ауэрбах А.* Мимесис. М., 1986.
32. *Банфи А.* Философия искусства. М., 1989.
33. *Батракова С.П.* Искусство и утопия. Из истории западной живописи и архитектуры XX в. М., 1990.
34. *Батракова С.П.* Художник XX века и язык живописи. М., 1991.
35. *Бахтин М.* Творчество Франсуа Рабле и народная культура средневековья и Ренессанса. М., 1985.
36. *Бергсон А.* Избранные труды. М., 1991.
37. *Бердяев Н.* Философия свободы. Смысл творчества. М., 1989.
38. *Борхес Х.* Письмена Бога. М., 1994.
39. *Винкельман Й.* Про художній ідеал прекрасного. К., 1990.
40. *Власова В.* Традиция как социально-философская категория //Филос.науки, 1980. №4.
41. *Волков И.Ф.* Творческие методы и художественные системы. М., 1989. Всеобщая история искусства. М., 1960-1962. Тт.1-5.
42. *Гадамер Г.* Актуальность прекрасного. М, 1991.
43. *Гейзінга Й.* Homo Ludens. К., 1994.
44. *Даниэль С.* Искусство видеть. Л., 1990.
45. *Еремеев А. Ф.* Границы искусства. М., 1987.

Розділ V. Логіка

Тема 1. Семіотичний аналіз та логіка. Поняття

Семантичний аналіз логіки. Теорія іменування. Сенс і значення поняття. Функціональний аналіз логіки

Тема 2. Логічні операції над поняттями. Судження. Умовиводи.

Види логічних операцій над поняттями. Обмеження і узагальнення понять. Закон зворотного відношення. Операції визначення понять. Логічні відношення.

Тема 3. Висновки із категоричних суджень. Недедуктивні умовиводи.

Специфіка недедуктивних умовиводів. Індуктивні умовиводи. Умовиводи за аналогією.

Тема 4. Теорія логічної аргументації та Теорія доведення

Теза. Аргументи. Демонстрація. Пряме доведення. Непряме доведення.

Тема 5. Логічна евристика. Логічні помилки

Визначення евристики. Принципи ведення дискусії. Коректні і некоректні аргументи. Коректні та некоректні запитання. Софізми і парадокси логіки.

Список рекомендованої літератури

1. Конверський А. Є. Логіка (традиційна та сучасна). Підр. для студентів ВНЗ. К., 2008.
2. Жеребкін В. Є. Логіка. – К., 2004.
3. Хоменко І. В. Логіка для юристів. – К., 2001.
4. Войшвилло Е. К., Дегтярев М. Г. Логика. – М., 2001.
5. Гетманова А. Д. Логика. – М., 1993.
6. Ивлев Ю. В. Логика. – М., 2001.
7. Ивин А. А., Никифоров А. Л. Словарь по логике. – М., 1998.
8. Кондаков Н. И. Логический словарь. – М., 1990.
9. Єришев А. А. Логіка. – К., 2003.
10. Ішмуратов А. Т. Вступ до філософської логіки. – К., 1997.

Затверджена на засіданні ради факультету
суспільних наук і міжнародних відносин
протокол № 4 від 08 грудня 2016 р.

Розробник тестів, доц.

Мелещук А.А.

Зав. каф. філософії, проф.

Окороков В.Б.